

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1928 kl. 2 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående upphävande av passtvänget mellan de nordiska länderna m. m.

I särskilda inom första kammaren väckta motioner har hemställts, *Motionerna.*
av herr *Örne* (motion nr 49), att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla angelägenheten av att passtvänget mellan de nordiska länderna utan dröjsmål måtte upphävas samt

av herr *Lindhagen* (motion nr 226), att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av svenskt initiativ till:

1) att passtvänget upphäves och den fria samfärdseln mellan länderna återställes, på sätt ägde rum före världskriget;

2) att passtvänget i varje fall upphäves i samfärdseln mellan de skandinaviska staterna;

3) att, i avvaktan på förenämnda befrielse, de svenska passen måtte utställas på längre tid än för närvarande sker;

4) att vid beredning av skandinaviskt samarbete i angivna avseenden även undersökes möjligheterna för detta samarbetes utsträckande till Finland, Island och de baltiska randstaterna.

I avseende å motiveringen till nämnda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från socialstyrelsen, och *Yttrande av socialstyrelsen.*
är sagda yttrande såsom bilaga fogat härvid.

Den kontroll över utlänningar, som under och efter världskriget i alla länder avlöst den tidigare allmänt rådande fria folksamfärdseln, bygger på att utlänningen i det främmande landet skall kunna styrka sin identitet genom en av det egna landets myndigheter utställd officiell handling, vanligen i form av pass. *Gällande bestämmelser ang. pass.*

Vår nuvarande främlingskontroll vilar på lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas. Enligt nämnda lag skall utlänning som ankommer till eller vistas i riket, vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som enligt Konungens förordnande må gälla såsom pass. Passet är utlänningen skyldig att uppvisa såväl vid ankomsten till riket som då han lämnar landet. Därjämte åligger det utlänning, som vistas här i riket, att vid anfordran uppvisa passet för polisman. Emellertid äger Konungen i visst fall eller mera stadigvarande för vissa grupper av utlänningar medgiva be-

frielse från skyldigheten att vara försedd med pass. Vid meddelande av sådan dispens må Konungen giva andra föreskrifter, som kunna finnas nödiga. Dylika föreskrifter kunna avse fastställande av skyldighet att vara försedd med intyg om nationalitet m. m. eller om deltagande i viss konferens o. d. I sådana fall gäller dylikt intyg såsom legitimationshandling. Det är likväl ej nödvändigt, att i samband med dispens föreskrives skyldighet att vara försedd med legitimationshandling. För vissa transitresande kan det sålunda ofta vara nog att endast föreskriva, att viss resroute skall följas. Har föreskrift ej givits om annan legitimationshandling i passets ställe, föreligger eo ipso befrielse från skyldighet att uppvisa legitimationshandling. Med hänsyn till lagens bestämmelser om uppehållstillstånd läser emellertid befrielse från skyldighet att vara försedd med varje slags legitimationshandling ej kunna äga rum i andra fall, än då full garanti kan vinnas för att vederbörande ej kommer att kvarstanna här i landet utöver beräknad tid. Enligt 7 § av sagda lag äger utlänning ej uppehålla sig här i landet utöver viss tid — tre respektive sex månader — utan uppehållstillstånd. Bevis såväl om uppehållstillstånd som ock om arbetstillstånd skola tecknas å utlänningens legitimationshandling. Bevis om dylikt tillstånd må således ej givas i form av särskild handling. Under sådana omständigheter läser det såsom regel vara uteslutet att kunna dispensera från passtvänget utan att samtidigt meddela bestämmelser om skyldighet att innehava annan legitimationshandling.

Enligt 10 § i kungörelsen den 11 november 1927 (nr 411) med vissa föreskrifter i anledning av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas må befrielse från skyldigheten att vara försedda med pass åtnjutas av 1) dansk undersåte vid genomresa av Skåne med genomgående biljett för färd mellan Bornholm och det övriga Danmark eller omvänt, därvid dock skall företes av vederbörande dansk myndighet utfärdat intyg om nationalitet; 2) norsk undersåte, tillhörande befolkningen å norskt område nära gränsen till Sverige, under förutsättning av ömsesidighet, för vistelse i motsvarande svenskt gransområde under högst tre dagar, därvid dock skall företes av vederbörande norsk myndighet utfärdat intyg om nationalitet och hemvist; 3) kvinna, som på grund av födseln varit svensk medborgare men genom äktenskap med utländsk man förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, för vistelse här i riket under högst sex månader, där hon ej dessförinnan återvunnit svenskt medborgarskap; 4) den, som innehar uppehållsbok, vilken enligt övergångsstadgandet till ovan nämnda lag den 2 augusti 1927 är gällande.

Utskottet tillåter sig jämväl erinra därom, att Kungl. Maj:t genom särskilda beslut, senast den 22 december 1927, medgivit, att resande av dansk nationalitet finge tillsvida, utan hinder därav att de saknade pass, i någon av städerna Hälsingborg, Landskrona, Malmö och Ystad inkomma i riket för vistelse här i landet under högst tre dagar, under vissa angivna villkor, bland annat att vederbörande innehade tur- och returbiljett, utställd antingen å järnvägsstation å Själland eller av rederi som dreve regelbunden passagerartrafik mellan dansk

hamn samt någon av nämnda svenska städer, och gällande, avstämplingsdagen inräknad, under tre dagar, med tydlig anteckning om giltighetstiden. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 april 1928 medgivit, att ovannämnda rätt till inresa och vistelse i riket skulle under angivna villkor tillkomma jämväl dansk resande, som medelst luftfartyg in- eller utreste över Malmö och därvid innehade tur- och returbiljett, gällande för färd å luftrouten Köpenhamn—Malmö eller omvänt samt utställd — förutom å järnvägsstation eller av rederi som förut nämnts — även av företag, som dreve regelbunden trafik å sagda luftroute. Slutligen tillåter sig utskottet erinra därom, att den 25 april 1928 mellan Sverige och Tyska riket träffats överenskommelse om vissa passlättnader m. m. för svenska och tyska lustresande med ångfärjelinjen Trälleborg—Sassnitz. Sagda överenskommelse är i översättning så lydande:

»A) För svenska resande från Sverige:

1) Den svenska järnvägen utställer för svenska undersåtar lustresebiljetter med tre dagars giltighet och försedda med genom ämbetsstämpel bestyrkt anteckning, att biljettnnehavaren enligt den utfärdande myndighetens uppfattning är svensk undersåte.

2) Före ombordstigandet å färjan i Trälleborg tillståles innehavare av dylik biljett genom vederbörande järnvägstjänsteman ett formulär till tyskt reseintyg, som den resande har att under överfarten ifylla. Det tyska gränskommissariatet i Sassnitz förser detta formulär med ämbetsstämpel.

3) Det tyska reseintyget gäller för tre dagars uppehåll i kretsen Rügen, i städerna Stralsund, Greifswald, Swinemünde och i de mellan Sassnitz och Swinemünde belägna badorterna.

4) Det tyska reseintyget återfordras vid utresan i Sassnitz.

B) För tyska resande från Tyskland:

Tyska medborgare erhålla av polismyndigheterna inom det under A) 3) angivna området reseintyg (Ausflugsscheine), vilka berättiga dem till in- och utresa över Trälleborg och tre dagars uppehåll i det svenska landskapet Skåne (Malmöhus och Kristianstads län). De lustresande hava att i likhet med övriga resande ifylla de brukliga svenska anmälningsformulären.

Arrangementet gäller till en början under år 1928 och skall träda i kraft den 15 maj.»

Utskottet vill till en början erinra om socialstyrelsens uttalande, att det, då lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas ännu ej varit gällande ett år och de skäl, som år 1927 föranledde dess antagande, alltjämt synas äga i huvudsak oförändrad giltighet, knappast synes böra tagas under övervägande att nu skrida till ett upphävande av de för denna lagstiftning grundläggande bestämmelserna om skyldighet för utlännning att innehava legitimationshandling.

Utskottet.

Emellertid anser utskottet det vara ett önskemål, att det nuvarande passvånget så snart förhållandena det medgiva upphäves. I avvaktan härpå bör allt göras för att så mycket som möjligt för vederbörande underlätta anskaffandet av pass samt minska kostnaderna härför. I sådant hänseende synes det utskottet böra övervägas, huruvida icke pass med giltighet endast för dem av våra närmaste grannländer, med vilka vi hava de livligaste förbindelserna, kunde utställas för längre tid än den för närvarande högst medgivna eller två år, huruvida icke avgiften — stämpel 2 kr., lösen 1 kr. — för nämnda slag av pass kunde ytterligare sänkas, samt huruvida det icke kunde betros åt jämväl andra myndigheter än länsstyrelserna att utan inskränkning utställa pass för nämnda länder.

Sådana praktiska anordningar synas ock böra träffas, att den avsedda legitimationshandlingen kunde erhållas utan tidsutdräkt och större omgång. Dessa och andra liknande åtgärder skulle helt visst vara väl ägnade att för Sveriges vidkommande förminska olägenheterna av det tills vidare nödtvungna upprätthållandet av passvånget.

Utskottet vill till sist icke underlåta att understryka socialstyrelsens yttrande därom, att innehavet av legitimationshandling vid resa i främmande land icke bör betraktas allenast såsom en besvärande skyldighet; vid resa i sådant land torde det ofta givas situationer, exempelvis vid penningtransaktioner, där det är förenat med fördel att innehava en officiell handling, med vilken man lätt och utan omgång kan styrka sin identitet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, i vilken utsträckning lättnader i passvånget må kunna åvägabringas, samt därefter vidtaga de åtgärder, som för ändamålet kunna befinnas erforderliga och lämpliga.

Stockholm den 18 maj 1928.

P utskottets vägnar

J. P. JOHANSSON.

Reservationer

av herrar Sandegård och Wagnsson beträffande motiveringen.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar Johansson i Hornsberg, Sandegård, Ekman, K. J., Magnuson, Wagnsson, Forssberg, Wijkström och Thorén.

Bilaga.

Stockholm den 21 april 1928.

Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Genom ämbetsskrivelse den 17 februari 1928 har statsrådet och chefen för k. socialdepartementet anmodat socialstyrelsen avgiva och till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott överlämna yttranden över två inom kammaren väckta motioner, nämligen *dels* nr 49 om skrivelse till Konungen angående upphävande av passtvangen mellan de nordiska länderna, *dels* ock nr 226 om fri samfärdsel utan passtvang såsom före världskriget och i varje fall upphävande av passtvangen mellan skandinaviska staterna m. m. Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

Den kontroll över utläningar, som under och efter världskriget i alla länder avlöst den tidigare allmänt rådande fria folksamfärdseln, bygger på att utläningen i det främmande landet skall kunna styrka sin identitet genom en av det egna landets myndigheter utställd officiell handling, vanligen i form av pass. Vår nuvarande främlingskontroll vilar på lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas.

Då lagstiftningen ännu ej varit gällande ett år och då de skäl, som år 1927 föranledde dess antagande, alltjämt synas äga i huvudsak oförändrad giltighet, lär det knappast kunna tagas under närmare övervägande att innevarande år skrida till ett upphävande av de för denna lagstiftning grundläggande bestämmelserna om skyldighet för utläning att innehava legitimationshandling. Erinras må, att bevis om uppehållstillstånd och om arbetstillstånd enligt lagen skola tecknas i sådan handling.

Vad angår ett ifrågasatt upphävande av passtvangen allenast gent emot de övriga nordiska länderna må erinras, att andra lagutskottet berörde denna fråga i sitt den 16 maj 1927 avgivna utlåtande över förslaget till lagen. Utskottet ansåg, »att det ligger i sakens natur, att om man upphäver passtvangen för resande från vissa länder, men bibehåller detsamma i övrigt, följden härav skulle bli, att undersåtar i de länder, mot vilka passtvang vore rådande, i stor utsträckning skulle begagna sig av den sålunda yppade möjligheten att över förstnämnda länder inkomma till Sverige utan att vara försedda med pass. En dylik åtgärd skulle alltså i realiteten öppna möjlighet för ett eluderande av skyldigheten för utläningar att vara försedda med pass». Man finge därför enligt utskottets mening vid övervägande av olika utvägar till lättnader för samfärdseln länderna emellan taga hänsyn till att främlingskontrollens effektivitet i övrigt icke äventyrades genom sådana lättnader.

Vad utskottet sålunda anförde synes alltjämt äga giltighet. Socialstyrelsen är emellertid ingalunda blind för önskemålet, att passkontrollen anordnas på sådant sätt, att därigenom förorsakas minsta möjliga hinder för den legitima resandetrafiken. Med särskild styrka gör sig detta önskemål gällande i förhållandet till våra grannländer, med vilka vi av naturliga skäl av ålder uppehållit och fortfarande uppehålla de livligaste förbindelser.

Även om vissa olägenheter av passtvangen äro ofrånkomliga, synas alla åtgärder böra vidtagas, som, utan att man uppger det oavvisliga kravet på att

utlänningen skall vara försedd med legitimationshandling, kunna minska kostnader, tidsutdräkt och besvär vid sådan handlings anskaffande.

I sådant hänseende torde förtjäna övervägas, huruvida icke giltighetstiden för pass för resa till grannländerna, vilken jämlikt kungörelsen den 7 december 1923 nr 419 är högst två år, kunde utsträckas till förslagsvis fem år. För de icke så få personer, särskilt de i gränstrakterna boende, vilka hava behov av att tid efter annan begiva sig till det andra landet, skulle en sådan anordning utan tvivel innebära en lättnad.

I de ej sällan förekommande fall, där personer på grund av mer eller mindre oförutsedda omständigheter önska företaga enstaka mera kortvariga resor till grannländerna, exempelvis i affärssyfte eller för rekreation, torde önskemålet närmast vara att kunna erhålla legitimationshandling utan större omgång och kostnader. Detta önskemål synes förtjäna beaktande.

Enligt § 1 i kungörelsen den 20 oktober 1916 angående utfärdande av pass för svensk undersäte för resa utom riket må pass utfärdas, förutom av ministern för utrikes ärendena, Kungl. Maj:ts beskickning till främmande makt, överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen, jämväl av magistrat, poliskammare och stadsstyrelse i stad, varest länsstyrelse icke har sitt säte, i de senare fallen dock endast för person, som är inom staden mantalskriven. Härav framgår exempelvis, att en person, som under resa inom landet önskar begiva sig utom gränsen, för erhållande av pass är nödsakad att begiva sig antingen tillbaka till hemorten eller till närmaste residensstad.

Det synes kunna övervägas, huruvida icke lokal myndighet, oavsett om orten vore residensstad eller ej och om personen, som önskade legitimationshandling, vore där mantalskriven eller icke, kunde göras behörig att utställa sådan handling under förenklade former men med allenast kort giltighetstid och med begränsat giltighetsområde, förslagsvis endast visst grannland. Med hänsyn till såväl det summariska förfarandet vid utställandet som syftet att underlätta tillfälliga resor, synes dylik legitimationshandling ej böra godtagas vid arbetsanställning samt, enligt sakens natur, aldrig vid längre uppehåll i det andra landet. Måhända borde därför legitimationshandlingens rent tillfälliga beskaffenhet på lämpligt sätt markeras. Däremot synes det oväsentligt, om handlingen benämndes pass, resepass, identitetskort eller liknande samt om den utställdes å gängse passblanketter eller å andra formulär av enklare och billigare beskaffenhet; huvudsaken vore, att den vore utställd av därtill behörig myndighet i hemlandet och angäve vederbörandes identitetsdata samt vore försedd med vidimerad fotografi av innehavaren. Ur de resandes synpunkt vore det huvudsakliga intresset, att sådana praktiska anordningar träffades, att legitimationshandling verkligen kunde erhållas i avreseorten utan tidsutdräkt och större omgång samt för billigt pris.

I detta sammanhang torde slutligen förtjäna nämnas, att innehavet av legitimationshandling vid resa i främmande land icke bör betraktas allenast såsom en besvärande skyldighet; vid resa i sådant land torde det ofta givas situationer, exempelvis vid penningtransaktioner, där det är förenat med fördel att innehava en officiell handling, med vilken man lätt och utan omgång kan styrka sin identitet.

GUNNAR HUSS.

Kurt Bergström.